

MINŐSÉG A KULTÚRÁBAN

Magyarország kulturális stratégiájának alapjai

Bevezető	5
Alapelvek	9
Alapvető célkitűzések	10
Állami feladatok a kulturális szféra egészében	11
Nemzetközi kulturális kapcsolatok, külföldi kulturális intézetek, határon túli magyarság	16
Kultúra és gazdaság	19
A kollektív emlékezet védelme	21
Művészetek	28

Bevezető

A kultúrának többféle meghatározása létezik, legtágabb értelemben a kultúra magában foglalja egy adott közösség hétköznapi cselekvéseit, szokásait, a közösség tagjainak egymáshoz való viszonyát, a bennünket körülvevő szellemi és tárgyi környezetet. A kultúra valóban átszövi egész életünket, meghatározza a világról alkotott képünket. A Fidesz – Magyar Polgári Szövetség kulturális stratégiája ennél jóval szűkebb területre fókuszál, mert Magyarországon a kulturális igazgatás közvetlenül döntően a közművelődés, a művészet és az örökségvédelem területével foglalkozik.

Egy kulturális stratégia természetesen nem hagyhatja figyelmen kívül a kultúrához szorosan kapcsolódó területeket sem – mint például az oktatás –, de közvetlen feladatának a közművelődési és

művészeti intézmények működésének biztosítását, a közművelődési és a művészeti tevékenység támogatását, valamint a kulturális örökség megőrzését tekinti.

A Fidesz – Magyar Polgári Szövetség 2007 decemberében megjelent *Erős Magyarország* című programjában már megtalálhatók azok az alapelvek, amelyek a következő polgári kormány kulturális politikáját meghatározzák. Ezekre az alapokra építkezve keressük azokat az irányokat, amelyek megadják a lehetőséget arra, hogy az alkotók és a közönség megőrizték és megteremtsék a világ kultúrájában is jelentős helyet elfoglaló 21. századi magyar kultúrát.

A polgári kulturális politika korszerű hagyományőrző politika, amely a kultúrát nemzedékről nemzedékre hagyományozódó örökségként kezeli. Hiszen mindannyian – tudatosan vagy öntudatlanul – a tradíciók alapján, ezek között természetsszerűleg válogatva keresünk a jelen szem-

pontjából adekvát kifejezési formákat. A polgári kulturális politika tudatában van annak, hogy mindazért, amit az elmúlt korok a jelenre örökül hagytak, felelősséggel tartozik az elődöknek és az eljövendő nemzedékeknek is. Fontos számára a történeti megközelítés, azaz a jelen struktúráiban, szokásaiban és kulturális gyakorlatában rejlő múlt feltárása és megértése; s döntéseit is csak ezek ismeretében hozhatja meg.

A kultúra természeténél fogva folytonosan mozgásban van, átalakul, s időről időre megújul. Ezért egy polgári kulturális politika egyformán értékesnek tartja a hagyományápolást és a legmodernebb progresszív alkotó- és előadó-művészetet. A kultúra egészére nyitott, s meggyőződése, hogy a kulturális tradíció és a korszerűség összeegyeztethető – a minőség alapján.

Megítélésünk szerint a kultúra ereje a minőségben rejlik. A kulturális politikának őrködni kell

a kultúra egészének a közérdeket, a közjót szolgáló belső egyensúlyán. Ennek érdekében figyelemmel kell kísérnünk a kultúrában zajló folyamatokat, támogatnunk kell a kulturális szintek, a magaskultúra és a tömegkultúra közötti kölcsönhatásokat vizsgáló kutatásokat.

Az üzleti szempontú tömegkultúra mára nemcsak áttekinthetetlen kínálatot ajánl a közönségnek, de jelentősen tompítja a választás tudatosságát, sőt magának az értékválasztásnak a lehetőségét is szűkíti. Mindez már a közérdeket, a közjót is veszélyezteti. A polgári kulturális politikának ezért értékek felmutatásával, a minőségi kultúra hozzáférési lehetőségeinek bővítésével támogatnia kell az embereket, a családokat személyes kulturális tőkájük, jártasságuk meg- vagy visszaszerzésében. Ehhez azonban el kell hárnunk azokat az akadályokat, amelyek gátolják a kultúrához való hozzáférést, az alkotás szabadságát és a valódi párbeszéd létre-

jöttét az alkotók és a befogadók között. Éppen ezért fontosnak tartjuk, hogy a kultúrához lakhelytől és anyagi helyzettől függetlenül mindenki hozzáférjen. Fenn kell tartani, s lehetőség szerint bővíteni kell a szolgáltató kulturális intézményrendszert, helyre kell állítani a finanszírozás biztonságát és kiszámíthatóságát. Kitéüntetett figyelmet kell fordítani a közkultúra támogatására, amely magában foglalja a közművelődési alapellátást, a művészeti értékek megőrzését és közzétételét, a nyilvános könyvtári szolgáltatást és a muzeális értékekhez való hozzáférés biztosítását. A kulturális politikának figyelembe kell vennie a média és internet által kialakuló új kultúrafogyasztási szokásokat, amelyekre a kulturális intézményeknek is megfelelő választ kell adniuk úgy, hogy alapvető értékeiket ne kényszerüljenek feladni.

Számunkra a kultúra a társadalmi és politikai építkezés nélkülözhetetlen eleme. Az állam – mint a

kulturális piac egyik jelentős szereplője – alakítója is a kulturális életnek. Feladata, hogy biztosítsa a feltételeket és kereteket, lehetőséget teremtsen a kultúra ápolásához, terjesztéséhez és megújításához.

A magyar kultúra megőrzéséhez, megújításához és minél szélesebb körű terjesztéséhez mindenké előtt a kultúra finanszírozási elveit kell újragondolnunk. Az állam a kulturális feladatokat nem bízhatja teljes mértékben a piacra, ugyanakkor az állami támogatás új, hatékony formáiról szabad, sőt kell is gondolkodnia. Szakítani kell azzal a kormányzati gyakorlattal, hogy miközben költségvetési elvonásokkal sújtják az intézményeket és művészeti szervezeteket, arra hivatkoznak, hogy a magán-szektor majd jelentős támogatásokat fog biztosítani. A magántőke csak akkor fogja támogatni a kultúrát, ha az állam is jelentős összegeket fordít erre a területre, közvetlen támogatások és adókedvezmények formájában.

Bevezető

Megítélésünk szerint az államnak aktív szerepet kell vállalnia a művészeti intézményrendszer létrehozásában és működtetésében, nem bízhatja azt sem kizárólag a spontán piacgazdasági folyamatokra, sem pedig kizárólag az önszerveződésekre. Emellett bővítenie kell azokat a lehetőségeket, amelyek erősítik a civil szervezeteket, és

ösztönzik a magántámogatásokat.

Európai uniós tagságunk is új lehetőségeket és új kihívásokat állít a magyar kultúra elé. Hisszük, hogy a lehetőségekkel csak akkor tudunk élni, a kihívásoknak csak úgy tudunk megfelelni, ha a támogatási politika középpontjába a minőséget helyezzük.

Alapelvek

A kultúrának lételeme a szabad fejlődés.

Jól tudjuk: a kultúra autonóm világ. Tiszteljük azt a sajátos viszonyt, amely alkotó és műve, műalkotás és befogadója között létrejön, és valljuk, hogy ez a viszony már önmagában érték, amely érdemes a közhatalmi támogatásra.

A polgári kulturális politika különösen fontosnak gondolja egyén és közösség viszonyát a kultúra területén is.

A közösség számára a kultúra erőforrás: belőle származnak azok az energiák, amelyek egy országot,

nemzetet fenntartanak, teljesítményre ösztönöznek. A kultúra nemcsak identitásképző, hanem gazdaságfejlesztő és társadalomszervező erő is. A kultúra ezért bármiféle emberi közösség – közöttük a kiemelt jelentőséggel bíró nemzet – fennmaradásának záloga.

A kultúra stratégiai ágazat.

Ezért a leendő polgári kormányzat minden segítséget megad a kultúra területén működőknek: alkotóknak, kulturális intézményeknek és a kultúra befogadóinak. Pontosán tudja: a kultúrára fordított közpénzek ésszerű felhasználása már középtávon is jövedelmező stratégiai befektetés, hosszú távon pedig a társadalmi összefogás biztosítója.

Alapvető célkitűzések

A polgári kulturális politika egy sokszínű, strukturált, a helyi, kisközösségi erőket is figyelembe vevő kulturális intézményrendszer fennmaradásában érdekelt, ennek érdekében együttműködik a kulturális élet minden szereplőjével.

Egy felelős kulturális kormányzatnak célja és kötelessége, hogy lehetőséget teremtsen mindenki számára kultúrája megtartására, megerősítésére és megújítására. Kiemelt szerepet szán a meglévő kulturális intézményrendszernek, ezért aktív szerepet vállal annak működtetésében. Az értékőrzés mellett különös figyelmet fordít az új értékek létrehozására, az intézmények hatékonyságának növelésére és a nemzeti intéz-

mények országos kisugárzó hatásának erősítésére. Kulturális decentralizációt tart szükségesnek, és számít arra, hogy a kulturális intézményrendszer és a kulturális szervezetek eszközeik, tudásuk és tapasztalataik felhasználásával elő is segítik ezt a decentralizációs folyamatot. Ez szolgálhatja ugyanis az állami kiadások igazságos elosztását, valamint a kultúra javainak eljutását minden magyar emberhez.

Miközben a polgári politika tudja, hogy a magyarság közös kultúrája egy szerteágazó hagyományokra épülő gazdag és változatos rendszer, a társadalmi-politikai szakadékok felszámolása érdekében is szükségesnek tartja egy kulturális önkép megfogalmazását. Azaz annak a hangsúlyozását, ami összeköt bennünket, újrafogalmazva a közös, az egész nemzetre kiterjedő elvárásokat, célokat.

Állami feladatok a kulturális szféra egészében

Az államnak biztosítania kell a kultúra autonómiáját és a művelődés szabadságát. Az Alkotmány kimondja, hogy a Magyar Köztársaság biztosítja az állampolgárok számára a művelődéshez való jogot, tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanszabadságot és a tanítás szabadságát.

Az Alkotmány szabja meg azokat a kereteket, amelyek között az állam meghatározhatja szerepvállalásának módját, mértékét. E szerepvállalással szemben követelményként azonban nemcsak az alkotmányos rendelkezések tiszteletben tartása állítható, hanem az államra háruló feladatok maradéktalan teljesítése is.

A művelődéshez való jog az állam intézményvédelmi kötelezettsége körében is megjelenik. Ilyen

például a múzeumok, levéltárak, művelődési házak, könyvtárak fenntartása, a színházak állami támogatása.

A művészeti élet szabadsága a művészi alkotómunka szabadságát, valamint a művészeti alkotások bemutatásának, terjesztésének szabadságát jelenti, ami elválaszthatatlanul összekapcsolódik a művészetek állami támogatásával.

Az állam feladata az is, hogy – különös figyelemmel a gyermekekre és a fiatalokra – felkeltse és fenntartsa a kultúra és műveltség iránti igényt a közgondolkodásban.

Alapvető jelentőségű a művészeti képzés minőségének javítása az egyes művészeti ágak jövője szempontjából. Az iskolarendszeren belüli és kívüli művészetoktatás lehetőségét továbbra is biztosítani kell, ezért ennek a támogatási rendszerét fenntartjuk és fejlesztjük.

A magyar kulturális politikának fontos feladata a jövő nemzedékeinek kultúrára nevelése, és ezen belül is azon rétegek kiemelt figyelemmel kísérése, akik számára ez a lehetőség nem adatik meg. E törekvésében partnerei az intézmények, a kisközösségek és a családok. Állami feladat a magyar tehetségekről való gondoskodás is. A tehetséggondozás nem az esélyegyenlőség, hanem az esélyteremtés területe: a közösség több lehetőséget ad arra érdemes tagjainak, annak reményében, hogy tehetségükből közvetett úton a közösség valamennyi tagja profitál majd. A tehetségeket nemcsak pályakezdőként kell felkarolni, hanem kiterjedt ösztöndíjrendszerrel, értékálló juttatásokkal akár egész pályájuk során biztosítani kell számukra a nyugodt alkotómunka feltételeit.

A kulturális javakhoz való hozzáférés és a kulturális esélyegyenlőség biztosítása napjaink kulturális szakpolitikájának egyik legnagyobb feladata. A minőségi

kultúra hozzáférhetővé tétele a leszakadó rétegek számára nemcsak egyéni felzárkózási esélyt, hanem a közösséghez tartozás erősítését is jelentheti. Ahhoz, hogy lakhelytől és anyagi helyzettől függetlenül lehetőleg mindenki hozzáférjen a kultúrához, szélesíteni kell a kulturális intézményrendszer szolgáltató szerepét, különösen a közösségi művelődés színhelyeit.

A közösségi művelődés a társadalmi együttműködés egyik motorja, az emberek bátorításának, cselekvőképességük, ítéletalkotásuk és együttműködésük fejlesztésének egyik legfontosabb eszköze. Cél, hogy minden településen legyenek közösségi kulturális terek. Akár új művelődési házak, terek kialakításával, akár a meglévők felújításával. Össze kell hangolnunk a vidék- és településfejlesztés, a felnőttképzés, az ifjúságfejlesztés és a közösségi művelődés struktúráit, intézményeinek munkáját. A közművelődési szakemberek munkáját

segíteni kell képzési lehetőségeik növelésével és megbecsülésük biztosításával.

A kultúra nemcsak társadalmi, de gazdasági értelemben is jelentős fejlesztési potenciál hordozója. Következésképpen a kulturális szakpolitikának be kell épülnie a fejlesztéspolitikába, a kultúrának meg kell jelennie a nemzeti léptékű – uniós társfinanszírozású vagy kizárólagos nemzeti finanszírozású – fejlesztési tervekben, mi több: nemzeti léptékű kulturális fejlesztési terveket kell kidolgozni. A regionális fejlesztési tervekbe szintén kulturális modulrt kell beépíteni.

A kultúra települési szinten is fejlesztő erő: a kulturális kínálat koncentrált megjelenésének fontos szerepe van a városrehabilitációban, egy-egy településrész újjáélesztésében. Az integrált szemléletű kulturális fejlesztések számos társadalmi probléma kezeléséhez járulhatnak hozzá, például új munkahelyeket terem-

hetnek, hátrányos helyzetű települések, térségek felzárkózását szolgálhatják, mérsékelhetik egyes társadalmi csoportok szegregációját.

Az információs technológiák alkalmasak lehetnek a kulturális, társadalmi előnyöknek az erősítésére, valamint a hátrányoknak a mérséklésére. A polgári kulturális politika nagy szerepet tulajdonít az információs technológiáknak a tudás, a műveltség terjesztésében, de nem téveszti szem elől, hogy a számítógép és a világháló (bár az informatikai tartalomfejlesztés alkotási lehetőségeket is kínál) nem maga a kultúra, hanem annak hordozója. Nem cél, hanem eszköz; általában arra szolgál, hogy könnyen és nagy mennyiségben nyilvántarthatóvá, valamint széles körben ismertté és hozzáférhetővé tegye a kulturális értékeket.

A polgári kulturális politikának az információs társadalom fejlődése kapcsán számtalan feladata van.

A közvetítő közeget minőségi tartalommal kell feltöltenie egy, az egész nemzeti kultúrát átfogó digitalizálási program keretében. Ugyanakkor meg kell akadályozni, hogy az audiovizuális technikák és a digitalizáció térhódításával egyre jobban elterjedő otthoni, egyéni kultúrafogyasztás atomizálja a társadalmat. Védeni kell a képi és hangeffektusokra hangolt kultúrabefogadás által veszélyeztetett olvasási készséget és hajlandóságot, valamint a vele összefüggő absztrakt fogalomalkotás képességét.

A nemzeti kultúra versenyképességének biztosítása olyan új szemléletet követel, amely számol a gazdasági szempontokkal. A polgári kulturális politika a kultúra finanszírozását a piacgazdaság alapvető szabályaihoz illeszkedve tartja helyénvalónak. Ugyanakkor az állam és a kultúra viszonyáról vallottakból egyenesen következik, hogy egyértelműen állást foglal a nemzeti szempontból fontos intézmények, programok állami

forrásokból történő – közvetlen vagy a fenntartón keresztül folyósított – támogatása mellett. Egyúttal elveti a központi finanszírozást csökkenteni kívánó – akár fiskális szempontokra hivatkozó, akár „progresszív” liberális gazdaságpolitikának álcázott – törekvéseket.

A piac szabályaihoz illeszkedő – közvetett – támogatás széles skálán mozoghat (például adó- és illetékkezdmények). A közgazdasági értelemben egységes, de speciálisan a kultúrára szabott szabályozórendszernek alapvetően a „nem elvonni” elvére kell épülnie. A piaci viszonyokhoz illeszkedő szervezeti és finanszírozási formák preferálásának nem titkolt célja, hogy nem állami forrásokat vonjunk be államilag fontosnak ítélt kulturális feladatok ellátásához.

A polgári kultúrpolitika egy sokszínű, strukturált kulturális intézményrendszer fennmaradásában érdekelt, egymással mellérendelő

viszonyban lévő, komplementer feladatokat ellátó szereplőkkel. A központi költségvetési szervezet, az elkülönített állami pénzalapot, az önkormányzatokat, a köztestületeket, a köz- és a magánalapítványokat, a for-profit és non-profit gazdasági társaságokat, az egyesületeket, az egyházakat, a társadalmi szervezeti formát nem öltő öntevékeny kulturális

csoportokat egyaránt a kulturális tér szereplőiként ismerjük el.

Ezért sem fogadható el az önkormányzatok kulturális normatíváinak évek óta tartó csökkentése. A polgári kultúrpolitika a kultúrára szánt nemzeti forrásoknak a jelenleginél nagyobb hányadát kívánja közép- vagy helyi szinten elosztani.

Nemzetközi kulturális kapcsolatok, külföldi kulturális intézetek, határon túli magyarság

A kultúra az a terület, ahol Magyarország már akkor is része volt Európának, amikor még nem volt az európai intézményrendszer tagja. Európa kultúrájához való tartozásunk egyszerre adottság és program.

A polgári kultúrpolitika figyelmet fordít a magyar kultúra külföldi megjelenítésére. A mai Magyarország külföldi bemutatásának elengedhetetlen résztvevői a külföldi magyar kulturális intézetek. A működő közel 20 külföldi kulturális intézet fenntartása, programjainak gazdagítása, tevékenységének kiterjesztése, finanszírozási forrásainak bővítése megkerülhetetlen feladat. További feladatok vállalása, intézetbővítés a part-

nerszervezetek, intézmények és a fogadó országok civil szervezeteinek együttműködésével történhet.

A magyar kultúra külföldi megjelenítésének hatékony és sikeres eszközei a kulturális évadok. A korábbi évek sikerei és tapasztalatai nyomán rendszerbe foglalva, hosszabb távú tervek alapján a magyar és külföldi partnerek eredményesebb együttműködésével kell folytatni az évadok szervezését, az egész magyar kulturális kínálatból merítve. Kiemelt figyelmet szentelünk a magyar irodalom idegen nyelvre való fordításának és külföldi promóciójának, az erre szánt költségvetési támogatást jelentősen növelni kell.

A polgári kultúrpolitika célja, hogy a külföldi magyar intézetek, a magyar kulturális külpolitika az európai értékek iránt elkötelezett, modern, saját identitásában biztos, innovatív magyarság képét sugározza a világ felé, támogassa a magyar külpolitika stratégiai céljait, és felmutassa a magyar

kultúra legújabb eredményeit más nemzeteknek, de azon honfitársainknak is, akiket sorsuk idegen földre sodort.

Erősíteni kell azt a folyamatot, amelynek során a kulturális szempontok mind erőteljesebben épülnek be az Európai Unió más politikáiba. Szorgalmazni kell, hogy az unió minél több erőforrást fordítson a kultúra fejlesztésére, hogy a döntéshozók a kultúrát nyomatékosabban vegyék tekintetbe, s hogy az egyéb közösségi politikák cél- és eszközrendszerét összehangolják az egyre izmosodó kulturális politikáéval. A kulturális kohézió erősítése esélyt kínál Magyarországnak arra is, hogy egy speciális érdekét érvényesítse: a határon túli magyarság védelmének, támogatásának igényét. A régiók szerepének felértékelődésével a kisebbségi helyzetbe szorult magyar kultúra is európai dimenziót kaphat, ráadásul uniós támogatással. Példaként: a közös európai kulturális örökségnek része az európai kisebbségek – gyak-

ran határokon átnyúló – öröksége is. A határon túli magyarság helyzetének megismertetése az európai közvéleménnyel kulturális értékeinek bemutatása révén közelebb vihet tehát nemzetpolitikai céljainkhoz. A határon túl kisebbségi létbe szorult magyarság anyanyelvi oktatásának és kultúrájának fenntartásán túl gondoskodni kell az ottani magyar írott és tárgyias emlékekről, műemlékekről is. Ezek hiteles bemutatásának támogatása szintén olyan feladata a magyar kulturális kormányzatnak, amely nem mond ellent az európai értékeknek, közösségi elveknek, s nem sérti más országok belügyeit. A határainkon túli magyarság szellemi és tárgyias örökségének megőrzésén túl az általuk teremtett kulturális javak nemzetközi megismertetése érdekében annak tudatában fogunk cselekedni, hogy e javak értékét a világ számára nem kisebbségi magyar mivoltuk, hanem magas művészi színvonaluk adja.

A polgári kulturális politika tehát az országhatárookra való tekintet

nélkül támogatja a magyar kultúrát. Figyelembe veszi azt a sajátos helyzetet, hogy a határainkon túl élő magyarok ugyanúgy szereplői, alakítói a magyar kultúrának, mint a Magyarországon élők. A polgári kulturális politika elő kívánja segíteni, hogy a határon túli magyar kulturális élet szereplői – áttelepülés nélkül is – minél szorosabban bekapcsolódhassanak a magyarországi kulturális élet vérkeringésébe, abban a meggyőződésben, hogy a számtalan színes kulturális megnyilvánulás egy, a határokon átívelő, egységes magyar kultúrává áll össze.

A polgári kulturális politika kiemelt célkitűzésnek tekinti a határon túli magyarok szülőföldön való megmaradását és gyarapodását. Ennek eléréséhez legitim és célravezető eszköznek tekinti a határon túli magyar nemzetrészek kulturális autonómiáját.

Ugyanígy fontosnak tartjuk a magyarországi nemzeti és etni-

kai kisebbségek kulturális életének támogatását, valamint az együttélés évszázados hagyományának, természetességének felmutatását az országon belüli többség, a szomszédos országok, valamint külföldi partnereink felé.

A cigányság kultúrájának szélesebb körben való megismertetése, e kulturális értékeknek a cigányság körében történő tudatosítása hozzájárulhat a többségi és a kisebbségi társadalom között tapasztalható ellentétek enyhítéséhez.

Miközben a polgári kulturális politika az országhatárookra való tekintet nélkül egységesként kezeli a magyar kultúrát, nem hagyja figyelmen kívül az anyaországi és a határon túli magyar nemzetrészek, valamint a nyugati diaszpóra eltérő fejlődési irányait sem. Az összetartás érzésének erősítésére éppen a kulturális építkezés a legjobb eszköz.

Kultúra és gazdaság

Az állam kulturális területen végzett újraelosztó tevékenysége akkor lehet hatékony, ha illeszkedik a nemzeti gazdaság dinamizálására törekvő polgári gazdaságpolitikához. Ugyanakkor tisztában vagyunk azzal, hogy a modern közgazdaságtan eredményességi mutatói, a haszon fogalma más-keppen értelmezendők a kultúrában, mint a gazdaságban. Legyen szó akár igazgatásról, akár pénzügyi gazdaságosságról, a mai napig érvényesnek tartjuk Bibó István azon megállapítását, hogy „az eredményesség kizárólagos kultusza a szabadság és a kultúra pusztulásával jár”.

Az elmúlt évtizedek adóssága a magánmecenatúra erősítéséhez szükséges társadalmi, jogi és pénzügyi környezet kialakítása. E téren azonban nem elég a szükséges jogszabályok megalkotása, az önzetlen támogatás szé-

leskörű elterjesztése értékrendi kérdés is, amelynek ügyéért a kormánynak is sokat kell tennie. A magyarországi magántámogatásokat segítő programok kidolgozásával, valamint a vállalati szféra társadalmi felelősségvállalásának erősítését szolgáló akciókkal párhuzamosan a kultúra gazdasági erejét tudatosító programokat is el kell indítani. A támogatás-ösztönzést szolgáló társadalmi, jogi és gazdasági környezet megteremtése mellett a művészeti-kulturális szervezeteket is rá kell venni új támogatók megkeresésére. Ennek érdekében támogatni kell a kulturális és a gazdasági élet szereplői között közvetítő szervezeteket, illetve ilyen tevékenységet folytató új intézmények létrehozását.

Nem becsülhető le a kultúra gazdaságélénkítő szerepe, egyes kulturális területek közvetett vagy közvetlen profittermelő képessége sem. Ezeket a kormánynak segítenie, ösztönöznie kell.

A kultúra reprezentatív, nemzetközi gazdasági versenyelőnyt is jelenthet. Ismertté teszi Magyarországot a világban, vonzerővel ruházza fel, aminek gazdasági haszna más ágazatokban, elsősorban a turizmusból csapódik le. A kultúrának fontos feladata, hogy felkeltse az igényt hazánk megismerése, sőt felkeresése iránt,

ehhez azonban nemzetközi értéket is képviselő intézményhálózat és olyan kulturális kínálat kell, amely kulturális turizmust generál. Ezek létrehozása és fenntartása tehát gazdasági haszonnal jár, így jogosan fogalmazódik meg az az igény, hogy a turizmus bevételeit legalább részlegesen kulturális beruházásokba forgassuk vissza.

A kollektív emlékezet védelme

A kulturális életet érintő sokrétű változások, az értékek átrendeződése mellett Európában egyértelműen tapasztalható társadalmi igény arra, hogy a nemzeti múltat, annak értékeit megismerve a következő generációk biztos alapot nyerjenek saját maguk megismeréséhez is, megőrizték vagy visszanyerjék alkotóképességüket. Az alkotóképesség egyik alapja ugyanis az anyanyelven való gondolkodás és a nemzedékek sora által létrehozott nemzeti értékek birtoklása. Egyetlen társadalom sem mondhat le arról, hogy tagjainak ne biztosítsa a generációkon keresztül felhalmozódott ismeretekhez való hozzájutás egyenlő lehetőségét. Ennek érdekében a magyar állam is a kulturális örökség jelentős részét feltáró, őrző és szolgáltató intézményi rendszert működtet.

Az országos közgyűjtemények őrzik az identitás és a kulturális emlékezet számára meghatározó jelentőséggel bíró tárgyi és szellemi örökség jelentős hányadát. Gyűjteményeik különleges jelentőséggel bírnak nemcsak a magyarság, de a Kárpát-medencében élő valamennyi nép számára. Közgyűjteményeinknek számolniuk kell a határon túli magyar kulturális örökség emlékeivel is, ezek megőrzését, tudományos feldolgozását és Európával történő megismertetését intézményi kapcsolataik révén sikeresen segíthetik elő. Feladatkörükbe tartozik mindezekén túl a magyar vonatkozású történeti emlékek, műkincsek számbavétele is szerente a világban.

Támogatásuk kiemelt jelentőségű a polgári kultúrpolitika számára. Éppen ezért megfelelő anyagi forrásokat kell biztosítani a nemzeti kulturális örökség körébe tartozó emlékek feltárására, megőrzésére, dokumentálására, és tudományos feldolgozására.

A kollektív emlékezet védelme

Erősíteni kell országos közgyűjteményeink szolgáltató jellegét, elő kell segíteni a gyűjtemények digitális és multimédiás bemutatását. Az államnak garatálnia kell meglévő muzeális épületeik felújítását, karbantartását is.

Magyarország múzeumi hálózatának meghatározó szereplői a megyei múzeumok is. Ezen szerepüket egyrészt az általuk őrzött hatalmas műtárgymennyiségnek, másrészt több mint másfél évszázados történetüknek (s ennek következtében mély társadalmi beágyazottságuknak) köszönhetik. Meg kell őrizni a megyei múzeumok hosszú idő alatt létrejött gyűjteményeinek integritását, a legfontosabb szakágak jelenlétét.

Történelmi okokból nemzeti kulturális örökségünk jelentős része régészeti örökség. Ez az államot komoly felelősségvállalásra kötelezi. Hazánkban a nemzeti identitás szempontjából is meghatározó jelentőségű régészeti örökség védelme, valamint egy-egy terü-

let régészeti szempontú gondozása hagyományosan a régészeti gyűjteményeket őrző és bemutató közgyűjteményekhez kapcsolódik. A hagyományok megőrzése mellett, a megyei múzeumi rendszer megújításával hatékonyabbá tehető az örökségvédelmi munkák előkészítése és lebonyolítása. Ennek érdekében szükséges a terület jogi szabályozásának finomhangolása, a feladatok egyértelmű lehatárolása, különösen az állami nyomvonalas és a nemzetgazdaságilag kiemelt jelentőségű beruházásokat megelőző feltárások esetében.

Fontos cél, hogy a megyei múzeum olyan komplex múzeumi módszertani központ legyen, amely alapfeladatainak ellátásán túl szakmai szolgáltatásokat, módszertani tanácsadást nyújt a kisebb múzeumoknak, például a tudományos koordináció, a műtárgyvédelem, a kiállításrendezés, a közönségkapcsolat, a múzeumpedagógia területein. Így a kisebb gyűjtem-

mények is költséghatékonyabban működhethetnének.

A helyi identitás megőrzésében, elmélyítésében meghatározó szerepet játszó megyei múzeumokat, személyi és tárgyi infrastruktúrájukat alkalmassá kell tenni a 21. századi elvárásoknak megfelelő múzeumi szerepre.

Meg kell őrizni őket a vidéki tudományosság fontos műhelyeként, de erősíteni kell közönségkapcsolataikat, kiállítóhelyi működésüket. Különösen fontos a szolgáltató jelleg, a látogatóbarát szemlélet minél teljesebb körű bevezetése a múzeumi működés minden területén.

Mind az országos, mind a megyei múzeumok működésének pénzügyi hátterét biztos, kiszámítható, tervezhető alapokra kell helyezni.

A pályázati függőséget fel kell számolni, a hosszú távú tervezhetőség érdekében több évet átívelő pályázatokat kell kiírni, illetve a meg-

levő uniós programokat a jelenleginél sokkal jobban, a valós igényekhez igazítva kell működtetni.

A kollektív emlékezet része a könyvtári hálózat is, bár a modern könyvtár már régen nem feleltethető meg annak a hagyományos képnek, ami az emberekben erről él. A mai könyvtárak elsődleges funkciója a kultúra megőrzése, de ezzel párhuzamosan a korszerű tudás és műveltség megszerzésének legfontosabb helyszíneivé válhatnak.

A művelődési házak mellett a települési könyvtárakat lehet a közösségi művelődés központjaivá tenni – épületeik felújításával és felszerelésével, könyvállományuk gyarapításával. Erősíteni kell a könyvtárak szociális funkcióit is. A fejlesztések lendületbe hozhatnák a magyar vidék gazdaságát és kultúráját, javíthatnák a közszolgáltatások színvonalát.

Ma az olvasáskultúra megőrzése és fejlesztése nélkül elképzelhe-

A kollektív emlékezet védelme

tetlen az identitás megtartása és az életben való tájékozódás. A fiatalok olvasási szokásaihoz alkalmazkodnia kell a könyvtáraknak, ezért is fontos a könyvtárakban őrzött szellemi javak digitalizálásának felgyorsítása, a felhasználóbarát szolgáltatások körének jelentős bővítése.

Az összes magyar településre el kell juttatni a modern könyvtári szolgáltatásokat.

A levéltárak a nemzeti örökség fenntartása, megőrzése mellett kiemelkedő szerepet játszanak az államigazgatás és a jogbiztonság folyamatosságában, illetve az állampolgárok személyes és közösségi identitásának erősítésében. Örökségvédelmi szerepük mellett így igazgatási funkcióik is meghatározóak. A polgári kulturális politika megérti, sőt erősíti ezt a kettős szerepet. Kultúrateremtő tevékenységük támogatása mellett, az államigazgatás más alrendszerével együttműködésben segíti és fej-

leszti a levéltárak igazgatási feladatainak ellátását.

A levéltárak által őrzött iratok fennmaradásának biztosítása túlmutat a helyi közügyek körén, hiszen azok a nemzeti kulturális örökség részei. Ezért az államnak fokozott felelősséget kell vállalnia azok megőrzésében. Ennek érdekében olyan átgondolt fejlesztési programot kell indítani, amely biztosítja, hogy a közlevéltárak épületei, raktárai belátható időn belül alkalmassá váljanak az iratok biztonságos megőrzésére, befogadására. Kiemelten kell kezelni az önkormányzati levéltárak raktárkapacitásának növelését.

A magyar közlevéltárakat rövid időn belül, egy központi biztonsági tárhely (e-levéltár) kialakítása mellett fel kell készíteni az elektronikus formában rögzített nemzeti örökség átvételére, feldolgozására, használatra bocsátására, illetőleg folyamatosan fejleszteni kell az egyéb elektronikai alkalmazásokat a levéltári

munkában. A központi és európai uniós forrásokra épülő fejlesztési programnak egyaránt biztosítania kell az ehhez szükséges technikai feltételek megteremtését és a levéltárosok megfelelő képzését.

Az általános levéltárak olyan rendszerét kell létrehozni, amely erősíti az intézmények egységes szakmai irányítását, az új eljárások, technikák bevezetését, hatékony alkalmazását. Ebben a folyamatban erősíteni kell az állami feladatvállalás módját és mértékét is. A megújulás keretében, a szakmai innováció elősegítésére első lépésként létre kell hozni a levéltárak képzési és módszertani központját. Szorosabb kapcsolatot kell teremteni a levéltári munka, illetve a közirat-kezelés ágazati irányítása és felügyelete között.

Segíteni kell a levéltárakat abban, hogy az infokommunikációs lehetőségekkel, irataik digitalizálásával, közművelődési programjaik kiszélesítésével, szolgáltatásaik

színvonalának emelésével előmozdíthassák az általuk őrzött kulturális örökség mind szélesebb társadalmi hasznosulását. Különösen fontos a levéltári munka eredményeinek integrálása az oktatásba, a fiatal nemzedékek műltismeretének, identitásának erősítésére. Ehhez meg kell újítani a szakmai képzés rendszerét is.

Megfelelő forrásokkal kell támogatni azt, hogy a nem állami, illetve önkormányzati fenntartású (pl. egyházi) levéltárak képesek legyenek a tulajdonukban levő nemzeti örökség megőrzésére, hogy elősegíthessék azok közkinccsé válását. Ugyanígy fokozott felelősséget érez a polgári kultúrpolitika a határainkon kívül őrzött, magyar vonatkozású levéltári anyag fennmaradásáért, elősegíti feltárását, feldolgozását, szellemi örökségünkbe integrálását.

A kulturális örökség elemei meghatározó és mással nem helyettesíthető forrásai, dokumentumai

egy közösség azonosságtudatának, sarokkövei egy nemzeti értékrendnek. Az épített kulturális örökség része napjaink élhető emberi környezetének, amelyet éppúgy védenünk kell, mint a természeti környezetünket. Kulturális örökségeink fejlesztési potenciál hordozói, azaz lehetőséget kínálnak arra, hogy a múltunkból hozott tőkét a jövőre fordítsuk. Ennek tudatában a polgári kulturális politika a kulturális örökséget, illetve az örökségvédelmet a nemzeti identitás erősítésének szolgálatába kívánja állítani.

A kulturális örökségben rejlő fejlesztési lehetőségek kiaknázása azonban alapelvként kezelendő, hogy csak a történeti értékhez hű bánásmód képes a kulturális örökséget időtálló, mindig megújulni képes és számos szempontból jövedelmező gazdasági forrásává és közösségépítő erővé emelni. A polgári kulturális politika ezért az emléktanyag anyagi valóságában történő megőrzésének kíván elsőbbséget biztosítani, míg a kor-

szerű információs technológiákat az ismeretek nyilvántartásához és széles körben történő közzétételéhez hívja segítségül. A megfelelő jogszabályok megalkotásával kívánja az örökségvédelem helyét kijelölni a Magyar Köztársaság fejlesztési politikájának egészében. Az uniós lehetőségekkel összefüggésben szabályozza kapcsolatát a terület- és vidékfejlesztéssel, a munkaerő-gazdálkodással, az idegenforgalommal, és biztosítja annak lehetőségét, hogy az örökségvédelem szervesen beépüljön a különböző ágazati politikákba.

A polgári kultúrpolitika az örökségvédelmet a környezetvédelemhez hasonlóan közfeladatként értelmezi. Egy örökségbarát nemzeti jogrendszer megteremtése, a világörökségi helyszínekkel kapcsolatos jogalkotás felgyorsítása vagy az európai jogrendszer kedvező irányba történő befolyásolása a kulturális diplomácia eszközeivel éppúgy feladatai közé tartozik, mint az integrált szak-

igazgatási rendszer működtetése és az örökségvédelem állami intézményeinek konszolidációja.

A legjelentősebb műemlék-tulajdonosnak tekinthető történelmi egyházak örökségvédelmi tevékenységének támogatásában tapasztalható hátrányos megkülönböztetést fel kell számolni. A támogatási struktúra átalakításakor olyan feltételrendszert kell kialakítani, amelyben az örökségi értékek felújításának feltételei ked-

vezőbbek, mint az új építkezéseké. Az állami tulajdonban lévő műemlékek megőrzésére, a véglegesen vagy átmenetileg kincstári kezelésű ingatlanörökséggel kapcsolatos vagyongazdálkodási, vagy kezelési feladatok ellátására rendszerezvű megoldást kell kidolgozni. Az állami tulajdonú műemlékek közül azokat, amelyeket építészeti, történelmi értékük erre méltóvá tesz, kulturális közfunkcióval kell ellátni, és a nagyközönség számára meg kell nyitni.

Művészetek

A művészeti területek jelentőségét az országkép formálásában az adja, hogy a művészet megjelenítésén keresztül az egész ország, valamint a magyarság gazdagságát és sokszínűségét lehet megmutatni a világnak. Irodalmunk, képzőművészetünk, zenénk vagy éppen filmművészetünk szellemi értelemben az egyik legfontosabb exportcikkünk lehet, a gazdasági innováció elképzelhetetlen a vele párhuzamosan működő kulturális imázsépítés nélkül.

A polgári kultúrpolitika számára mind az alkotó-, mind az előadó-művészetek fontosak, s valljuk, hogy egyaránt segíteni kell a művek létrejöttét és azok közönséghez juttatását. Ezért a művészeket, valamint az értékes műveket a nyilvánossághoz eljuttató intézményeket, folyóiratokat, kiadókat, könyvtárakat, galériákat, múzeumokat, hangversenyterme-

ket, színházakat stb. támogatni kell. Az átfogó ösztöndíjrendszer működtetésétől a művészek számára belső szakmai nyilvánosságot biztosító művészeti szervezetek működésének és programjainak támogatásáig komplex kormányzati tevékenységet kell kifejteni.

A magyar filmipart a befektetések további ösztönzésével segítjük. A játékfilmek mellett a magyar dokumentumfilmek bemutatását is támogatjuk. Az animációs és az ismeretterjesztő filmek régi rangját is vissza kell állítani. A filmtámogatási rendszer feszültségeit oldva, a szakmai szervezetekkel közösen áttekintjük a filmtörvény eredményességét. Európai min-ták alapján támogatjuk a regionális filmalapot.

Javítani kell a képzőművészet és az iparművészet helyzetén is. Meg kell teremteni a kortárs magyar képző- és iparművészet átfogó bemutatkozási lehetőségét, kihasználva a meglévő intézmé-

nyek nyújtotta lehetőségeket is. Az érintett önkormányzatok, a szakmai szervezetek, valamint a magánszektor bevonásával át kell gondolni a műteremlakások helyzetét, esetlegesen újak építését, a már meglévők felújítását. A művésztelepek és egyéb alkotói műhelyek munkájának támogatását jelentősen növelni kell.

A műkereskedelemben a gazdasági szféra jelenléte jótékony hatású, ezért meg kell teremteni az állami szférával való harmonikus együttműködését. A közsféra által fenntartott tudományos műhelyek feladata a hagyományos, értékközpontú feldolgozás és bemutatás. Ahhoz, hogy ezt a feladatot a közpénzből működő intézményrendszer magas színvonalon elláthassa, mindenekeelőtt átlátható pályázati rendszer szükséges, de a művásárlások terén is változások szükségesek.

Támogatni fogjuk a múzeumok kortárs művészeti anyagának erőteljes gyarapítását. Olyan európai

szintű kortárs művészeti múzeumra van szükség, amely a jelenkor hazai és európai művészetére fókuszálva gyarapítja gyűjteményét.

Kiszámíthatóvá kell tenni a jelentős szakmai szervezetek működését, amelyek fontos részei a demokratikus közéletnek. Fontosnak tartjuk a magyar képző- és iparművészet külföldön való bemutatását, támogatjuk a kölcsönösségre épülő cserekiállítások megrendezését a magyar kultúra megismerése és megismertetése érdekében.

Megteremtjük a méltó finanszírozási és technikai feltételeket ahhoz, hogy a magyar operaművészet újra világhírű legyen. Megerősítjük a nagy múltú magyar zenei kultúra intézményrendszerét. Tovább bővítjük a sikeres zenei fesztiválok támogatási rendszerét. Legyen szó klasszikus vagy népzeneiről, avagy a populáris műfajokról, számunkra itt is a minőség a fő rendezőelv. Megező zenei értékeink rögzítése, megör-

zése, közzététele sem valósítható meg állami támogatás hiányában. A kortárs magyar zeneszerzők új műveinek a jelenleginél több, méltó bemutatási lehetőséget kell biztosítani.

Kijavítjuk az előadó-művészeti törvény hibáit. A törvénynek a jelenlegi struktúra alapelemeit – a társulati rendszert és a repertoárjatszást – széleskörűen védenie kell, miközben biztosítja minden szervezet lehetőségét a támogatások megszerzéséhez. A részlegesen központi költségvetésből fenntartott előadó-művészeti szervezet fogalmának törvénybe foglalása segítheti a vidéki városok színházainak operatagozatait, nagyszínpadi drámák bemutatására vállalkozó társulatait is.

Az előadóművészeti-támogatási rendszerben is különbséget kell tenni az üzleti sikert hozó kommersz produkciók, valamint az értékteremtő műhelyek, színvonalas előadások között. Számunkra mind a hagyományos kőszínhá-

zak, mind az alternatív színházi és táncművészeti műhelyek sorsa egyaránt fontos.

A magyar színházi rendszer jelentős értéke az épületállomány. Odafigyelünk a színházi épületek felújítására, az új színházak létrehozására.

A kortárs magyar irodalom intézményeit, a folyóiratokat, a minőségi kiadókat, a szakmai szervezeteket a jelenleginél erőteljesebben kell támogatnunk. A legjelentősebb szakmai lapok kiszámítható működése érdekében több évet átívelő pályázatokat kell kiírni. A kiadás területén az európai üzleti gyakorlathoz és a korszerű versenyszabályokhoz igazodva kell szabályozni a kiadók, a kiskereskedelem és a nagykereskedelem rendszerét, arra is tekintettel, hogy a kiadott értékes művek valóban felkerüljenek a könyvesboltok polcaira. A magyar tudományos kiadás megmaradását feltétlenül biztosítani kell. A szerzők, a fo-

lyóiratok és a minőségi kiadók közvetett támogatásaként könyv-vásárlási programokkal fogjuk segíteni a közkönyvtárakat is.

Az írók szerzői jogait és jogkezelését a jelenlegi jogszabályok módosításával kell javítani. A jelentős szakmai munkát végző írószervezetek működési, anyagi kiszolgáltatottságát fel kell számolni.

A művészek alkotási feltételeit javítani kell. Megtartjuk a jelenlegi ösztöndíjrendszer előnyeit, de további ösztöndíjak alapítását tartjuk szükségesnek.

A népi kultúrának, a hagyományos paraszti mesterségeknek, kézműves tevékenységeknek a mai formái, s ezeknek a továbbélése egyaránt fontos a polgári kultúrpolitika számára. A hagyományőrző egyesületekben tevékenykedő kézművesek, népi díszítőművé-

szek a kulturális turizmust is erősítik: a kereskedelemben is értékesíthető helyi termékek készítése és forgalmazása sajátos szint ad a múltjukat vállaló közösségeknek. Számunkra a népzene és a népi tánc közösségformáló ereje is védendő érték, amelyeket nem szabad rezervátumba zárni. Sőt éppen a folytonos, valamint az újraéledő hagyományápolás jelenti a múlt és a jövő közötti szerves kapcsolatot. A népművészeti eszközök, viseletek nemcsak a múzeumok tárlóiba helyezendő tárgyak, hanem a hétköznapiok, s különösen a helyi közösségek ünnepeinek ma is használható kellei. Elődeink életformáinak bemutatása, a skanzenek gondozása, valamint a ma is életteli ősi településrészek, parasztházak átmentése a 21. századba olyan kötelezettség, ami nem mond el a számunkra hasonlóképpen fontos kortárs művészet és építészet progresszív törekvéseinek.

Várjuk észrevételeiket, véleményüket a
fideszkultura@parlament.hu e-mail címre.

www.fidesz.hu